

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH SAVODXONLIGIGA OID TASAVVURLARINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Adizova Nodira Baxtiyorovna

Buxoro davlat pedagogika instituti dotsenti, f.f.f.d. (PhD)

Baxronova Shaxnoza Rustamovna

Buxoro davlat pedagogika instituti

1-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14980797>

Annotatsiya. Integrativ yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv orqali turli fanlararo bog'liqliklar asosida o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish va mantiqiy fikrlash ko'nikmalari rivojlantiriladi. O'qish savodxonligi faqat texnik o'qish emas, balki ma'naviy, lingvistik va kognitiv jarayonlar uyg'unligi sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur usulning samaradorligi innovatsion pedagogik texnologiyalar va integrativ metodlar asosida ta'minlanadi.

Kalit so'zlar: integratsiya, ta'lim, kognitiv rivojlanish, ijodiy qobiliyat, o'qish savodxonligiga, boshlang'ich sinf, innovatsiya, texnik o'qish.

DISTINCTIVE FEATURES OF THE FORMATION OF THEIR VISION OF READING LITERACY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS ON THE BASIS OF AN INTEGRATIVE APPROACH

Annotation. The integrative approach is important in shaping reading literacy in primary school students. Through this approach, students' skills in understanding, analyzing and logical thinking of the text are developed based on various interdisciplinary connections. Reading literacy is manifested not only as technical reading, but as a combination of spiritual, linguistic and cognitive processes. The effectiveness of this method is ensured on the basis of innovative pedagogical technologies and integrative methods.

Keywords: integration, education, cognitive development, creative ability, reading literacy, primary grade, innovation, technical reading.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА

Аннотация. Интегративный подход имеет важное значение в формировании читательской грамотности у младших школьников. Благодаря такому подходу развиваются навыки понимания текста, анализа и логического мышления учащихся на основе различных междисциплинарных связей. Грамотность чтения проявляется не только в техническом чтении, но и в сочетании духовных, языковых и познавательных процессов. Эффективность данного метода обеспечивается на основе инновационных педагогических технологий и интегративных методов.

Ключевые слова: интеграция, образование, когнитивное развитие, творческие способности, обучение грамоте, начальная школа, инновации, техническое чтение.

Kirish. “Integratsiya” atamasi XVIII asrdayoq Spenser tomonidan izohlangan bo’lib, u tafakkurni rivojlantirish omili sifatida talqin etilgan. Biz ham integratsiyani o’quv jarayonida fanlararo bog’liqlik va ta’lim shakllarini uyg’unlashtirish tamoyili sifatida ko’rib chiqamiz. Professor R.A. Mavlonova ta’kidlaganidek, integratsiya “butunlik” ma’nosini anglatar ekan, bu esa tafakkurning rivojlanish jarayonining tarkibiy qismlarini o’zaro uyg’unlashuv jarayonida o’rganish imkonini beradi.

Bugungi kunga kelib, “integratsiya” tushunchasiga yagona uslubiy ta’rif berilmagan. Garchi bu masala uzoq yillardan beri tadqiqotchilar diqqat markazida bo’lsa-da, hali ham yakdil fikr shakllanmagan. Ilmiy qarashlarning xilma-xilligi sababli integratsiya turli olimlar tomonidan har xil talqin qilinmoqda. Zamonaviy ta’lim jarayonida fanlararo bog’liqlik nafaqat rivojlanib, balki mustahkamlanib, takomillashib bormoqda. Integratsiya endilikda shunchaki mavzular o’rtasidagi bog’liqlik emas, balki turli fanlar elementlarini bitta dars jarayonida uyg’unlashtirish orqali ta’lim samaradorligini oshirishning innovatsion usuliga aylanmoqda.

Asosiy qism. Integratsiya har qanday ijodkor o’qituvchini befarq qoldirmaydi, chunki u fanlararo bilimlarni chuqurlashtirish va boyitish, shuningdek, ularni samarali shakllantirish imkonini beradi. Bu jarayon turli metodlar, uslublar hamda ta’lim obyektlari asosida shakllanadi. Ayniqsa, boshlang’ich sinf o’quvchilari uchun fanlarni bir-biri bilan bog’lab, ularning o’ziga xos jihatlarini asoslab o’qitish o’quvchilarning qiziqishini oshiradi va bilim olish jarayonini yanada samarali hamda qiziqarli qiladi. Integratsiyaning asosiy tamoyili — fanlararo bog’liqlikni ta’minlash bo’lib, u ta’lim jarayonining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Fanlararo bog’liqlikni ta’minlash orqali o’qituvchi nafaqat o’quvchilarni fanga bo’lgan qiziqishini oshiradi, balki mazkur fanni samarali o’zlashtirishga ham yordam beradi. Bu esa o’z navbatida o’quv-tarbiya jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. O’quv materiallarini mavzular asosida tahlil qilish orqali turli fanlar o’rtasidagi bog’liqlik yuzaki ravishda aniqlansa, tarkibiy tahlil asosida tushunchalar, qonuniyatlar va ilmiy xulosalar o’rtasidagi uzviy aloqadorlik mustahkamlanadi.

Zamonaviy ta’lim jarayonida interaktiv yondashuv va ko’rgazmali ta’lim tizimi muhim o’rin tutadi. Bu uslub integratsiyalashgan bilimlarni chuqurlashtirish, kengaytirish va vizual ifodalash orqali o’quvchilarning anglash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. Integratsiyalashgan dars mashg’ulotlari didaktik va psixologik talablarni hisobga olgan holda individual va jamoaviy faoliyatlar shaklida tashkil etiladi. Shu sababli, o’quv jarayonida turli murakkablik darajasiga ega topshiriqlarni rejalashtirish va amalga oshirish pedagogik maqsadlarga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotchilarning fikriga ko’ra, bir fan boshqa fanga oid masalalarni hal etishda vosita sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, ona tili va o’qish fanlari o’rtasidagi bog’liqlik muhim rol o’ynaydi. Shuningdek, tasviriy san’at va mehnat fanlarini integratsiyalash orqali ta’lim jarayonini yanada boyitish mumkin. Integratsiya jarayonida ikki yoki undan ortiq fanlarning uyg’unligi o’quvchilarning estetik didini oshirish, san’at asarlarini tushunish va to’g’ri baholash, shuningdek, tabiat go’zalligini his etishga yordam beradi. Shuningdek, ingliz tilini boshqa fanlar bilan integratsiyalash orqali bolalarning chet tillarga bo’lgan qiziqishini oshirish mumkin. Masalan, dars jarayonida salomlashish, sana, ob-havo, mavzuga oid qisqacha tushunchalarni ingliz tilida so’rash va tushuntirish orqali o’quvchilarning chet tilini o’zlashtirishga zamin yaratish mumkin. Bu esa o’z navbatida, o’quvchilarning lingvistik

qobiliyatlarini rivojlantirib, ularning dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, integratsiyalashgan yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini shakllantirish jarayonida muhim o'rin tutadi. Fanlararo bog'liqlikni ta'minlash orqali ta'lim sifati oshib, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi ortadi. Bu esa zamonaviy ta'lim jarayonining innovatsion yondashuvlardan biri sifatida qaralishi mumkin.

Zamonaviy ta'lim jarayonida integrativ yondashuvning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini shakllantirishda bu usulning samaradorligi katta ahamiyat kasb etadi. Integrativ yondashuv orqali o'quvchilarning matnni tushunish, fikrlash, tahlil qilish va ifoda etish ko'nikmalari shakllanib, ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishi ortadi. Mazkur yondashuvning o'ziga xos jihatlari shundaki, u fanlararo bog'liqlik, lingvistik va kognitiv rivojlanish hamda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Integrativ yondashuvning mohiyati

Integrativ yondashuv ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash va mavzularni bir butun tizim sifatida o'rgatishga asoslanadi. Bu yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni shakllantirish bilan birga ularning nutq madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Masalan, ona tili va o'qish darslari tasviriy san'at yoki mehnat ta'limi bilan uyg'unlashtirilganda, bolalar o'z fikrlarini nafaqat og'zaki va yozma ravishda, balki vizual va amaliy ifodalash imkoniyatiga ham ega bo'ladilar.

Fanlararo bog'liqlik va uning ahamiyati

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish uchun turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikdan foydalanish muhimdir. Masalan, tabiatshunoslik yoki matematika darslari o'qish mashg'ulotlariga integratsiya qilinishi mumkin. Bu esa bolalarga o'zlashtirilgan bilimlarni yanada chuqurroq anglash va o'quv jarayonida faol ishtirok etish imkonini beradi.

O'quvchilarning kognitiv rivojlanishi

Integrativ yondashuv asosida o'qish savodxonligini shakllantirish jarayonida kognitiv rivojlanish katta ahamiyat kasb etadi. Bolalar matnlarni o'qish orqali nafaqat yangi so'zlarni o'rganadilar, balki mantiqiy tahlil qilish, tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni anglash va xulosa chiqarish ko'nikmalariga ham ega bo'ladilar. Bu esa ularning tafakkurini rivojlantirib, mustaqil fikrlash qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish

Integrativ yondashuv ijodiy fikrlashni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Masalan, o'quvchilarga hikoya yozish, ertak tuzish yoki matn asosida tasviriy san'at asarlarini yaratish vazifalari berilganda, ular matnni yanada chuqurroq anglab, o'z tasavvurlarini mustahkamlaydilar. Bu esa savodxonlik darajasining oshishiga hamda bolalarning nutqiy va estetik didining rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Xulosa. Integrativ yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini shakllantirish samarali metodlardan biri hisoblanadi. U fanlararo bog'liqlikni ta'minlab, bolalarning kognitiv va lingvistik rivojlanishiga, ijodiy qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida bu usulni keng qo'llash orqali o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni mustaqil va tanqidiy fikrlay oladigan shaxs sifatida shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. R.A. Mavlonova va boshq. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. T., TDPU, 2007.
2. Murodova M. M. BOSHLANG 'ICH SINFLARDA MATEMATIKA FANINI TABIATSHUNOSLIK FANI BILAN INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 77-79.
3. Murodova M. M. BO'LAJAK BOSHLANG'ISH SINFI O'QITUVCHILARI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPETENTLIK
4. //Scientific progress. – 2022. – T. 3. – №. 1. – C. 90-97.
5. ORTIQOV O. R. MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI (OLIIY TA'LIM MUSSASALARI MISOLIDA) //ЭКОНОМИКА. – C. 1130- 1135.
6. Ortiqov O. R. O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPETENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI
7. //Scientific progress. – 2021. – T. 2. – №. 5. – C. 42-47.